Jászkunság

társadalom, kultúra XXXVII. évfolyam, 6. szám 1991. december

Ára: 38 Ft

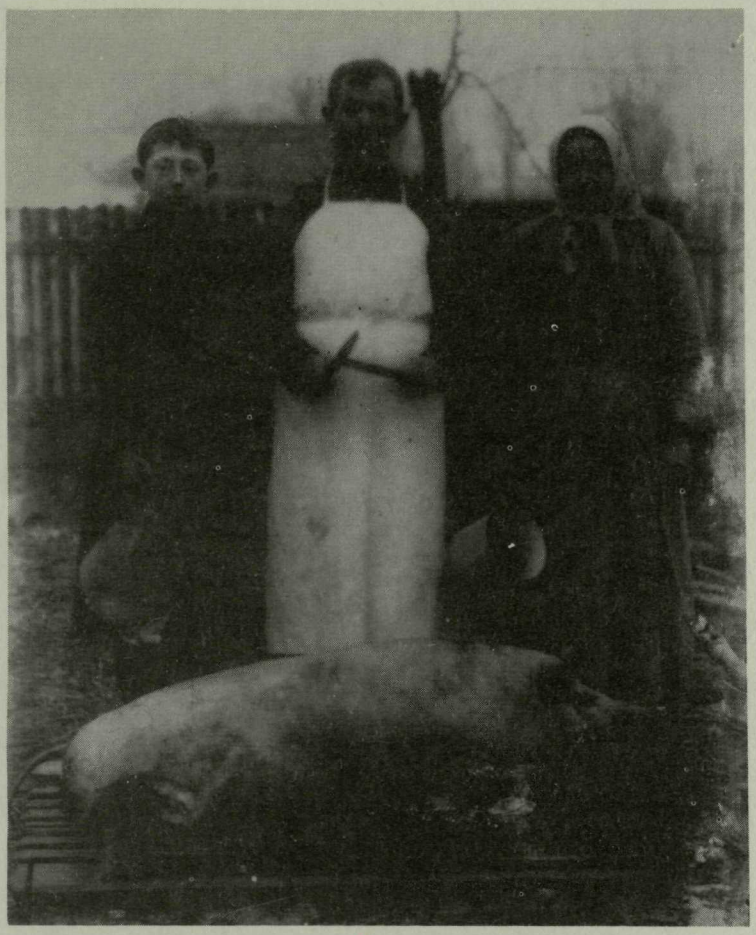

Riport Jugoszláviából
(3. oldal)

Vita a polgárosodásról
(10. oldal)

Borsos Sándor futóbetyár története
(18. oldal)

Cifraszűrök címerábrázolásai
(25. oldal)

Minden kedves olvasónknak békés karácsonyt és boldog új esztendőt kíván a szerkesztőség.

A KOR FALÁRA

Zalán Tibor

Mi az, hogy nem ír?

Haragszom magára, Zalán Tibor! Egy ismeretlen nő ezzel a mondattal szólít meg az új symposion-est utáni banketten, egy ablakmélyedésben ácsorgok, az ablakok az MDF plakátjaival vannak teleragasztva – na, látna csak valaki! (Magamban pislogok, befelé, kicsit beljebb, csak nem félek? Csak nem kezdem el magamat azzal nyugtatni, hogy hiszen hát mindazáltal amúgy a helyzet menthető, miért nem másik szervezet hívta meg a szimpósokat erre a mai bulira, rádiófelvételre, bankettre; nincs itt politika, vagy mégis? Egyébiránt édesmindegy számomra, hogy melyik szervezet, miért, hogyan, az a fontos, hogy a Hitelnek* eszébe jutott, hogy a háború talán az új symposiont is eltiporja a lánctalpaival.) Szóval a nő, és mondja nekem, a Magyar Hírlap-beli nyilatkozatom miatt oly haragos. Puff neki. Kellett nekem a Magyar Hírlapban nyilatkoznom – abban a Magyar Hírlapban, amely köztudottan és némi melldöngetéssel eszdéeszes és kormányellenes, gondolhattam volna, hogy előbb-utóbb csak olyan helyzetbe

*Amely körül mégiscsak vannak indulatok, s elég rendesek ezek

Folytatás a 48. oldalon

Folytatás az 1. oldalról

keveredem, amikor ezt még a fejemre olvashatják. Egy dolog lehetséges csak, nyilván, vagy valószínűsíthetően – ez az egy pedig a hallgatás, a kívülmaradás, a csönd.

De a hölgy nem ezért haragudott. Igazából nem is haragudott, csak mondta. Ahogy az emberek csak úgy mondani szokták egymásnak a haragszomot, közben meg nem is haragszanak, csak csalódtak a másikban, az elvárásaikban, a feltételezéseikben. Ám milyen elvárása, feltételezése lehetett ennek az ismeretlen nőnek, melyeket megcáfolta, romba döntötte az ominózus nyilatkozat? Azután ez is kiderült. Hogy képzeli, hogy csak úgy kivonul? Csöndesen beszél, de tűz van a hangjában. Én ismerem és szeretem a munkáit. Mi az, hogy nem ír többet? Döbbenten meredek rá. Én? Nem írok? Ezt meg ki mondta, hogy én nem írok többet, ha én nem mondtam? Mert én bizonyosan nem mondhattam. Azután csak-csak megvilágosodik a kép. Arról van szó, magyarázza a nő, hogy azt nyilatkoztam, elegem van mindenből, sőt, a címben az is benne van, utálom a közéletet. Ki fogja akkor itt elmondani az embereknek, mi történik velük, körülöttük, ha nem az író? Az olyan, mint például maga. A politikusok, válaszolom sötéten. Gyengéden tolja félre a választ – ugye, ezt nem gondolja komolyan? A beszélgetés további fordulataival nem untatom az olvasót. A jelenség, amiért felidéztem, már úgyis benne van az előző pár mondatban. Az emberek, s itt most ne csak „az egyszerű emberekre" gondoljunk, valamiért még mindig jobban bíznak az íróikban – kvázi a művészeikben –, mint a felkent politikusokban. És ez nem jó. Ha ez így van, bizony, hogy rossz. Akkor baj van a politikával, de baj van a sajtóval is, a médiákkal is. Bajnak kell lenni, hiszen azokat nem az írók csinálják, hanem a politikusok, az újságírók és a riporterek, a hírszerkesztők és a főnökeik és a súgóik. Namármost a nő azt mondta, az írók tudják, mi történik s mondaniuk kell – elmondaniuk kell. Legalábbis tudniuk kéne, hiszik az emberek, akik maguk sem tudják pontosan, mi történik körülöttük, csak érzik, látják, hogy ami történik, rosszul történik, ami van, az egyre inkább a nincs.

Udvarlásnak vélhette a hölgy, amikor megköszöntem, hogy felvilágosított valamiről, amiről csak sejtéseim voltak. Az én visszahúzódásom nyilván onnan eredeztethető, hogy nem tudom, mi van itt és nem értem, hol vagyok, ha itt már nem lehet ittlennem, s amikor azt mondom, nem érdekel, azt mondom, beletörődöm a sorsomba, amely oly reménytelennek tűnik fel, mint a másokéi. Hivatkoztam a haragos hölgynek legutóbbi rádiójegyzetemre, melyet a Magyar Írásban mondtam el, de nem hallotta. Felvetem neki, a Jászkunságban írok én ilyen füstölgő, de inkább szomorkás jegyzeteket. Azt válaszolja, na, ne hülyéskedjen, ki ismeri a Jászkunságot. Mosolygok, majd megismerik. És ezt el is hiszem – magamnak. S ígérem: ott olvashatja a jegyzetet. Nos, itt a jegyzet.

Interjú

„Hamarosan félrelökött, lekörözött, korán – vagy későn – meghalt alak leszek, akit úgy emlegetnek, mint egy énekesnőt, kinek szopránja megkopott." Gottfried Benn-nél olvasom ezeket a keserű mondatokat, melyek, hogy-hogynem, megnyugtatnak, s különös derűvel töltenek el, mert emlékezésre kényszerítenek. Kezdődött azzal, hogy elkezdődtek a rendszerváltásnak hívott újabb elosztás sajátságos mozgásai. Barátaim riadtan hívták fel a figyelmemet, ha nem veszek részt a közéletben, vagyis, ha nem írok én is hatalmas bölcsességeknek feltűnő jól megfogalmazott közhelyeket a napi/heti sajtó megforradalmiasodott hasábjaira, alighanem el fognak felejteni, s ami még rosszabb, ki fognak felejteni az újabb szereposztásból. (Miért kéne minden szereposztásban részt vennem?) Mert az már rég nem érdekel senkit, hogy eddig mit – ha ez a mit teljesítményt takar –, mostantól az a fontos, hogy most mit, (mert ez a mit már szándékot takar), szóval kivel, miért, s a legjobb, ha rögtön definiálható az is, hogy ki ellen. Hiszen a védekezés is lehet ellen, sőt, legyen is az, fontos, hogy artikuláljuk, komolyan vesszük ezt a rettenetesen sok baromságot, ami történik körülöttünk, aminek neve van, s komolyan vesszük azokat az urakat és hölgyeket, akik kihajtják és végighajszolják ezeket a jónevű baromságokat, ezzel is igazoljuk tehát, kell, hogy ők legyenek, ott legyenek, s legyenek az ügyek is, amelyek ottlétüket legalizálják. Hol van ez az ott? Ne kérdezd, tudod te azt, nálamnál jobban. S hogy miért éppen nekünk osztották a legalizáló szerepeket? Nem azért, mert fenemód elismerték a tehetségünket és a munkánkat. A fenét. Mert mi rendszertől függetlenül hoztunk létre valamit, aminek hitele volt és van, s mert munka, értéke is. Hivatkozni lehet rá. Ránk. Jött azután a második szakasz, amikor ismét figyelmeztettek a barátaim, öreg, ha ezt a fázist is kihagyod, már nem csak a leosztásnál nem vesznek figyelembe, de onnan is kiszorítanak, ahol vagy. (Miért kéne mindörökre ottmaradnom, ahol vagyok?) Megmagyarázták, le kell tenni valahová a garast, a független gondolkodás majdnem erkölcstelen, gyávának fognak hinni, hintapolitikával vádolnak majd meg, két oldalról, több oldalról nyomnak, harapnak, csípnek, ütnek, vágnak. Kik? Azután rá kellett jöjjek, igazuk van ezeknek a barátoknak, valóban elkezdődött az irodalomban, a költészetben is az új honfoglalás, s hamarosan megtudtam azt is, kik azok a kik. Azt üzenték, megtanulom majd hamarosan, hol lakik a Jóisten, s ha meg kell tanulnom, hát meg fogom tanulni. A közeljövőmet szólította meg tehát a Benn-idézet, hiszen azoktól, akik oly erővel próbálnak visszamenőleg gyilkolni, megpróbálják az én nyomaimat is eltüntetni a költészetből, sem kegyelemre, sem jóindulatra nem számíthatok. Olyan harc látszik itt kialakulni, melyben semmiképp sem akarok részt venni. Nem hiszem, hogy attól lesz jobb az irodalom, ha egymás hulláin lépünk át nap mint nap, mosolygok azokon, akik úgy vélik, attól lesz jobb a költészetük, ha eltakarítanak maguk elől, mellől mindenkit, aki jobb lehet náluk, aki tud valamit, amit ők nem. A kiszorítósdi nem irodalmi műfaj, készségesen ülök ki a pálya szélére, s nézem, hogyan játszanak azok, akiket állítólag a Kádár-rendszer nyomott el, tartott távol a publikálástól, a harcos tisztáktól, a szívós kivárók, a nagymellényű utánzók, miként s mikorra sikerül arcot sminkelni a sok szürke, arctalan igricnek, akikkel teli a magára maradó, sötétedő porond. Talán még szurkolok is nekik, sikerüljön megtalálniuk azokat a pártfogókat, akik mögé bújva sokáig el lehet vitorlázni ezek között az összevissza szelek között. Erről meg Csiki László régi verse jut eszembe, s megint mosolyognom kell:

Üdv a zsákbafutás bajnokainak,
S annak, ki a lepényből a pénzt kirágta.
Könnyű legyen a póznamászók álma!

A FOR KALÁRA